

meget mere som Grænserne for, hvad der er medtaget, er trukne meget vidt. Theoretisk „Fuldstændighed“ er selvfølgelig en Umulighed for alle slige bibliografiske Arbejder, og selv af nordisk og tysk Litteratur vilde der sikker kunne paa-vises flere oversete Arbejder, der burde have været anførte — f. Ex. Seesselbergs store Værk om ældre nordisk Bygningskunst —. Men den daglige Brug, der jo er den eneste paalidelige Prøvesten, vil dog utvivlsomt vise, at saagodtsom alt, hvad der overhovedet har nogen Betydning, er medtaget. Med Hensyn til den rent praktiske Ordning skal her blot gøres en enkelt Indvending. Medens Tids-, Person- og Stedshistorien er ordnet henholdsvis kronologisk, alfabetisk og topografisk, er Titlerne i de talrige Rubrikker om „Indre Forhold“ mærkværdig nok ordnede alfabetisk efter Forfatternavn. Da de paagældende Afsnit gennemgaaende er meget smaa — 1—200 Nr. —, vil dette næppe volde Brugeren praktiske Vanskeligheder, men alligevel burde sikkert ogsaa her en kronologisk eller real Ordning være fulgt. Det er dog nemmere at have Litteraturen om Folkeviserne eller Visby Søret samlet end at skulle søge den under 3—4 forskellige Numre. M. M.

Professor Dietrich Schäfer i Berlin har for nylig udgivet en *Weltgeschichte der Neuzeit*, 1—2. Bd. (Berlin, 1907); den omfatter Tiden fra de store Opdagelser til de allernyeste Begivenheder. Paa mange Maader adskiller dette Værk sig fra hvad de sidste Tiaar har bragt af almindelige Verdenshistorier, og først og fremmest derved, at det helt igennem er en enkelt Mands Arbejde, ikke en Sammenstykning af mange forskellige Forfatteres Behandling af enkelte Landes eller Tidens Historie. Hvad der er vundet derved og hvad der er det allerede straks betagende og forfriskende ved Værket, er, at her foreligger en baade i det store hele og i det enkelte ensartet og samlet Opfattelse af Udviklingen. Forf. har imidlertid kun kunnet gøre det og oven i Købet kun i 2 Bind ved stærkt at begrænse Begrebet Verdenshistorie. Ikke alene gaar han — i Overensstemmelse med en Betragtning, som han ogsaa tidligere har gjort sig til Talsmand for — ud fra, at Erkendelsen af Udviklingsbetingelserne for de statslige Dannelser er

og bliver den egentligste (die eigenste) Opgave for historisk Videnskab, men tillige har han endda ikke saa meget villet give de statslige Dannelsers almene Historie, som en Skildring af Folkenes og især de ledende Nationers Medbejlerskab om Verdensmagten; deri ser han Berettigelsen til at kalde sin Bog en Verdenshistorie, og dette Synspunkt har for ham været Ledestjernen ved Valget af det Stof, der skulde medtages. Nu er det jo saa, at Bedømmelsen af enhver Bog i første Række bør gaa ud fra hvad dens Forfatter selv har villet give med den. Schäfer har villet give os en Verdenshistorie, der tager Sigte paa Kampen mellem de i Staterne personliggjorte Nationer om Magten ikke alene i Europa, men ogsaa paa hele den øvrige Jordklode, villet vise, hvorledes denne Kamp er gaaet for sig, hvilke Betingelser der har været for den og hvilke Resultater den har bragt; mærkes maa det, at iblandt Betingelserne regner han lige saa meget de enkelte store og stærkt indgribende Personligheder, om hvem han med Rette siger, at de spotter enhver Systematik, som de geografiske og nationale, de politiske og økonomiske Forhold. Bedømmes Bogen udelukkende ud fra dette Synspunkt, er der i mange Henseender Anledning til at beundre den. Der er i den bundfældet et mægtigt Studium, dens Plan og Ordning er sikker og fast, dens Vurdering af Mennesker og Tider skarp og selvstændig og paa mange Punkter omskuende og retfærdig, dens Fremstilling paa een Gang let og mandig. Den er rig paa vel overvejede og til Dels, især for det 16—18. Aarhundredes Vedkommende, nye eller i alt Fald paa ny Maade udformede Tanker, tillige paa lyskastende Sammenligninger. Bogen er derved paa fremragende Maade bleven lærerig. Imidlertid er det ikke alene en Selvfølge, at Forf.'s Meninger paa adskillige Omraader kan omtvistes, men mod hele Bogen kan ogsaa rettes almindelige Indvendinger. Der gaar igennem den en stærk Forherligelse af Magten som saadan og adskillig Ringeagt over for de Mænd, som ganske vist paa Grund af Mangel paa Forstaaelse af de reale Forhold ikke har givet de største Udslag i Magtforholdenes Omskiften, men som dog indirekte har været med til at forberede den. Og dernæst

bliver altid Spørgsmaalet tilbage, om Forf. har haft Ret til at kalde sin Bog som han har gjort det, til at tage Begrebet Verdenshistorie saa begrænset. Og man spørger saa meget mere derom, som han selv, da han tilsidst i faa Ord vil opgøre Betydningen af det 19. Aarhundrede, lægger Vægt paa andre Momenter end dem, under Synspunkt af hvilke han ellers fortrinsvis har behandlet Verdenshistoriens Forløb. Men trods alle Indvendinger staar Schäfers Bog som et mærkeligt, helstøbt og interessevækkende Arbejde. J. A. F.

Af den hurtigt fremadskridende *Cambridge Modern History* er udkommet Vol. 10 (1907) med Særtitel: *The Restoration*, omfattende Tiden fra 1815 til omtr. 1840. Ogsaa til dette Bind er søgt Medarbejdere fra forskellige Lande. Mest nyt, ogsaa fra utrykte Kilder, findes i Afsnittet om Kongrestiden, forfattet af W. Allison Phillips. Særlig Vægt er naturligvis lagt paa Storbritanniens, Irlands og de engelske Koloniers Historie. Julikongedømmets første Tid er behandlet af E. Bourgeois, der ligesom i hans egen *Manuel historique de politique étrangère*, T. 3 (1905) ser langt venligere paa Ludvig Filip end Tilfældet ellers almindeligvis er.

Af den her tidligere omtalte *Political History of England* er udkommet Vol. 7 (1907), behandlende Tiden fra 1603—60 og forfattet af Professor F. C. Montague. Det er dygtigt Arbejde, bygget paa den rige Litteratur om Stuarterne, Revolutionen og Cromwell. Men det savner noget Liv og staar i denne Henseende tilbage for Trevelyan's ypperlige Bog om samme Periode: *England under the Stuarts* (1905), der ogsaa indgaaende og med megen Forstaaelse behandler de sociale og aandelige Forhold i hin Periode. I Sammenhæng hermed turde Opmærksomheden henledes paa en for nogle Aar siden udkommen ny Udgave af Carlyle's berømte *Letters and Speeches of Oliver Cromwell*. Denne Udgave er besørget af Lomas (V. 1—3, 1904); han har sammenlignet alle Carlyle's Aftryk af Brevene med Originalerne, berigtiget Fejlene, tillige føjet 145 Breve til, som er draget frem siden Carlyle's Tid, men paa den anden Side udeladt de vitterlig uægte; ogsaa Talerne er blevet underkastet en kritisk Revision efter de ældre Af-